

Innijiet ċiviċi b'rabta mal-Hamrun - (I) Innu lill-Hamrun

Kitba ta' Mro. Manoel Pirotta

DNESM (Lyon) [M.A.] Dip CNR (Lyon) [B.A. (Hons.)]

Hon VCM LFIBA CT, FVCM (Hons.) FTCL FLCM FNCM LTCL LMusLCM LMusTCL

F'kull belt u raħal f'Malta dejjem issib min jesprimi mħabbtu lejn art twelidu permezz tal-arti. Minn dawn l-artisti, il-Hamrun ukoll għandu kemm-il wieħed minnhom biex jiftaħar. Għaldaqstant, f'din

is-sensiela ser nibda nlaqqagħkom ma' xi innijiet ċiviċi b'rabta ma' dan is-subborg li, għad li kellu twelid modest, kiber u żviluppa f'daqqa. F'kull artiklu ser nin-kludi wkoll xi tagħrif żgħir fuq l-awtur u l-kompożituri tal-innu fl-isfond storiku li fih ikun intiseg.

Fl-1981 kien tnieda konkors ghall-ahjar innu lill-Hamrun fl-okkażjoni tal-festi centinarju tal-parroċċa. L-innu iż-żanżan proprju fil-jiem ta' dawn il-festi centinarji, li bdew fil-15 ta' Novembru u laħqu

l-qofol tagħhom fis-6 ta' Dicembru. Fil-programm ta' attivitajiet li kienu thejjew għal dan il-ġublew insibu li, il-Hadd 29 ta' Novembru, il-banda 'San Gużepp' laqgħet il-wasla tar-relikwja ta' San Gejtanu fil-Blata l-Bajda minfejn kellu jibda l-korteo bl-innu 'Xerrdu l-Ferħ' u l-Innu lill-Hamrun. L-istess banda kienet daqqet ukoll

fid-dħul tal-korteo minn quddiem il-knisja u wara daqqet marċi brijużi mat-toroq ewlenin tal-Hamrun. L-istess għamlet il-banda 'San Gejtanu' nhar il-Hadd 6 ta' Dicembru billi daqqet fuq iz-zuntier mal-ħruġ u waqt il-purċissjoni bir-relikwja u l-istatwa ta' San Gejtanu. Hija wkoll temmet il-programm tagħha bl-Innu lill-Hamrun u l-innu popolari. Minn tagħrif li ksibna mill-programm tal-festa ta' San Gejtanu 1982 jirriżulta li, l-istess innu kien indaqq mbagħad miż-żewġ baned f'daqqa

Hamruniżi fil-festa ta' San Gejtanu ta' dik is-sena. L-istess Innu lill-Hamrun kien deher ukoll fil-programm tal-festa ta' San Gejtanu 1988, paġna 45.

L-awtur tal-versi: Dun Frans Camilleri twieled il-Marsa fl-1919. Studja fis-Seminarju tal-Furjana u l-Università ta' Malta. Ha l-quddiesa fl-1943. Sena wara nhatar direttur spiritwali tal-banda 'San Gejtanu', kariga li żamm għal għomru. Għalleml il-Malti fil-Kullegg San Alwiġi u s-Seminarju (1944-64). Okkupa diversi karigi bħala segretarju u editur. Kiteb mal-500 innu għal parroċċi, skejjel, għaqdiet reliġjużi u lajci – innijiet ispirati mill-ħajja Maltija kemm reliġjuża, soċjali u edukattiva, imqan-qla b'mod speċjali mill-imħabba u l-qima li kellu lejn il-Madonna u l-qaddisin. Ghadd ta' poezi u esejs minn tiegħu gew ippubblikati f'antologiji u rivisti. Bħala fotografu kien magħruf għar-ritratti li jaqbdu l-ambjent lokali u l-pajsa għalli Malti. Miet fl-1990.

Il-versi tal-Innu lill-Hamrun dehru għall-ewwel darba fil-fuljett tal-festa 1973 maħruġ mill-uffiċċju parrokkjali tal-Hamrun. L-innu hu miktub fl-istil

The image shows a musical score for 'Innu lill-Hamrun'. The title is at the top. It includes vocal parts (Soprano, Alto, Tenor, Bass) and an instrumental part (Coro). The score is written on multiple staves with various musical symbols and markings.

INNU LILL-HAMRUN

Kbir fil-medda ta' artek sabiħa,
Bhal belt ġidha d'djar tiegħek ferr-ixx;
Kbir fil-grajja ta' Malta rebbieha,
Il-qlubija ma' mħabhtek insigt.

Lilek għażlu l-Mexxejja ta' Malta,
Dar l-Ijuni, fit tarf tal-Hamrun;
Minn fuq l-gholja tas-Samra l-kanuni
Harbu u iebhu qawwiet Napuljun.

Insellmulek, Art twelidna,
Dejjem sbejha n-xtiq.
Omm li tajtna l-isem tiegħek,
Ku jixraqlek inhobbu!

Iġbor lilna bhala wliedek
Fi hsieb wieħed magħqudin;
Infahruk u bl-egħmel tagħna
Nagħtuk ġieħ il-kol kburu.

Art it-tama fil-hniena ta' Alla
Ma' l-ittiema, max-xju, mal-fqajrin,
Kif ghallimna l-Imqaddes Gejtanu,
Missier tagħna maħbub u hanin.

Art imbiera fejn hadmu bla heda
Il-qalbiex li inti kennint:
Kbar u zghażagh, magħrufa u b'a isem
Li b'idmithom stagħnejt u żżejjint.

Insellmulek, Art twelidna, etc.

DUN FRANS CAMILLERI

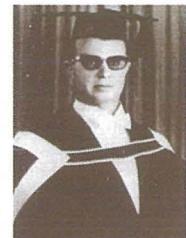
tipiku tiegħu. Fi kliemu stess, 'l-innijiet popolari jridu jkun semplici, kemm fit-tifsir tal-ħsibijiet kif ukoll fil-għażla tal-kelma li trid tkun ukoll popolari. Huwa jzid jgħid li, mingħajr dawn il-kwalitajiet, 'innu diffiċli biex jindaqq u jitkanta għax ma jkun hemmx ir-ruħ, ma jkun hemmx spontanjetà. Fl-ewwel żewġ strofi jagħtina deskrizzjoni topografika tal-ħamrun u s-sehem importanti tiegħu fi żmien l-imblokk tal-Franċiżi (1798). Dejr l-Iljuni kien intuża bħala kwartier generali tal-Assemblea Maltija, filwaqt li, il-kanuni mill-fortizza ta' fuq l-gholja ta' Braxja ħarbtu u rebħu qawwiet Napuljun. Fir-ritornell Dun Frans jindirizza lill-ħamrun bħala *Art twelidna u Omm li tajtna l-isem tiegħek bl-istess mod kif Dun Karm isejjah lil Malta fl-Innu Nazzjonali. Il-poeta mbagħad imur biex jitlobha tiġibor lill-uliedha fi ħsieb wieħed magħqudin*, dak li jfaħħruha u jagħtuha gieħ b'għemilhom. Fiż-żewġ strofi l-oħra, hu jsejjah lill-ħamrun bħala l-*Art it-tama fl-ħniena ta' Alla* ma' min hu dgħajnejf, u l-*Art imbierka* li fiha kulħadd jaħdem biex jaraha tistgħana u tizżejjen.

L-innu għandu mužika ta' Mro. Patri Albert Borg O.S.A. Twied il-Belt fl-1919 minn Salvu u Emanuela, imwielda Bonaci. Sar saċerdot fl-eqqel tal-Gwerra. F'Malta, studja l-pjanu u l-armonija għand l-aqwa surmastriji. Laħaq *maestro di cappella* taż-żewġ katidrali tal-Belt u l-Imdina fl-1945 u dam f'dan is-servizz sal-1992. Fl-1946 mar jistudja fl-*Istituto Pontificio di Musica Sagra* f'Ruma. Idderiega ghadd ta' kuncerti u oratorji importanti fit-Teatru Manoel u r-Radio City Opera House. Għalleml il-kant fis-Seminarju Maġġuri tar-Rabat bejn l-1952-63 fejn kien imexxi wkoll il-kor. Fost l-istudenti tiegħu nsibu lil Dun Gużepp Cachia. Ikkompona diversi xogħlijiet sagri. Miet fl-2012 fl-età avvanzata ta' 92 sena!

Mexxejja ta' Malta, / Dar l-Iljuni, fit-tarf tal-ħamrun. Qabbel il-melodija ta' dawn iż-żewġ ivrus ma' dawk ta' *La Marseillaise: Aux armes, citoyens, / Formez vos bataillons.* Fir-ritornell, il-mužika tnaqqas xi ftit mill-ġirja tagħha biex tikseb ton aktar maestuż. Hawn ukoll, il-melodija tinqasam f'żewġ taqsimiet indaqs biex jagħmlu tajjeb għażiż-żewġ strofi li nsibu fi. Hawnhekk, l-innu jieħu żvolta ġdidha, megħjud ukoll minn qalba fit-tonalità, u akkumpjanament xi ftit jew wiq marżjali ħalli jaġhti impressjoni aktar drammatika f'mixjietu. L-innu jilhaq il-qofol tiegħu fit-tieni parti tal-melodija bil-kant ta', *Infahħruk u, bl-ġħemil tagħna / nagħtuk gieħ ilkoll kburin.* Il-klajmaks hija xi haġa mistennija f'innu popolari li hu ntiż biex jitkanta bla tbatja mill-popolin.

L-arranggatur: Mro. Twanny Chircop, hu Oreste, it-Tenur ta' fama mond-jali, twieled il-ħamrun fl-1929 minn Giovanni u Fortunata, imwielda Panzavecchia. Tghalleml idoqq ħafna strumenti differenti. Hawn Malta tgħalleml għand Mro. Carmelo Pace. Ghamel żmien idoqq fid-dance bands flimkien ma' ħutu tewmin f'reċevimenti varji u swali tal-ballu. Aktar tard, daħħal idoqq mal-bandha tal-Forzi Armati u ma' diversi orkestri. Ha kors ta' surmast fir-Royal Military School of Music min fejn kiseb it-titlu ta' Military Bandmaster mill-War Office. Fl-istess żmien ukoll, kiseb diploma mill-skola militari rjali tal-mužika. Mal-wasla tiegħu lura Malta fl-1970, inhatar surmast tal-banda tal-R.M.A. Għal xi żmien kien ukoll surmast tal-banda 'San Gużepp'. Idderiega darbtejn l-orkestra għall-Eurovision Song Contest. Għal snin twal, għalleml fl-iskola tal-mužika tal-Gvern. Kien kompożit u arrangiġatur ta' kull tip ta' mužika klas-sika/popolari, b'uħud minnhom jiġu ippubbliki barra minn Malta. Miet fl-2006 fl-età ta' 76 sena.

L-Innu lill-ħamrun fih introduzzjoni, strofa u ritornell. Fl-introduzzjoni, immarkata *Mosso ed energico*, l-istess motiv qasir tal-bidu jiġi ripetut għal diversi drabi, u li permezz tiegħu tagħtina hjiel tal-mužika li tkun ġejja warajha. Fl-istrofa, il-melodija tinqasam f'żewġ partijiet li jikkorrespondu tajjeb mal-ewwel żewġ strofi tal-poeżja. Wieħed jinnota li, fit-tieni parti tal-istrofa, il-mužika donnha tieħu wiq marżjien minn innijiet erojci simili fosthom, l-Innu Nazzjonali Franciż, fejn hemm il-kliem, *Lilek għażlu l-*

L-arranggament tal-Innu lill-ħamrun għall-banda jgħib id-data tat-2 ta' Novembru tal-1981, li jfisser li, tlesta erbat ijiem biss qabel ma ndaqq għall-ewwel darba fil-pubbliku. Fih Mro. Chircop żied xi skwilli u passaġġi qosra f'forma ta' skajjal fuq l-istrumenti tal-injam. Dan minbarra l-ħafna waqtiet fanfarreski ġejjin min-naħha tal-kurunetti b'dak il-ħoss maestuż tagħħhom. Fl-ewwel parti tal-innu niseġ ukoll il-kontro-melodija. Żied ukoll, koda li ma kienitx fl-original għal tmiem mill-aktar imponenti.